

Anexa 1.1 la ordinul ministrului educației și cercetării nr. 5209 / 25.09.2006

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII
CONSILIUL NAȚIONAL PENTRU CURRICULUM

PROGRAMĂ ȘCOLARĂ PENTRU DISCIPLINA

LITERATURA PENTRU COPII

CLASA A XII-A

liceu vocațional, profil pedagogic, specializarea învățător-educatoare

Aprobat prin ordinul ministrului

Nr. 5209 / 25.09.2006

București, 2006

NOTĂ DE PREZENTARE

Disciplina *literatura pentru copii*, alături de *limba și literatura română*, are un rol deosebit de important în formarea personalității elevilor din filiera vocațională, profilul pedagogic, specializarea învățători-educatoare, în formarea unor deprinderi și abilități necesare „pentru a face față cerințelor **societății și economiei bazate pe cunoaștere** și pentru a le facilita accesul post-școlar la învățarea pe toată durata vieții“ (*Memorandumul asupra învățării permanente*, 2002). Achiziția, actualizarea continuă și ridicarea nivelului de cunoaștere, a deprinderilor și a competențelor sunt considerate o condiție preliminară pentru dezvoltarea tuturor cetățenilor în vederea implicării acestora în *societatea învățării*, de la cetățenia activă la integrarea pe piața muncii (cf. *European Report on Quality Indicators of Lifelong Learning - Fifteen Quality Indicators*, 2002, Comisia europeană; Olivier de Schutter, Notis Nebessis, John Paterson, *La gouvernance dans l'Union européenne*, 2001).

Pe parcursul învățământului liceal (segment aparținând învățământului post-obligatoriu), elevii trebuie să-și consolideze competențele de comunicare, indispensabile în lumea contemporană, pentru orice tip de activitate profesională: să se exprime corect, clar și coerent în limba maternă, să asculte, să înțeleagă și să producă mesaje orale și scrise, în diverse situații de comunicare.

Studiul literaturii pentru copii contribuie la formarea unei personalități autonome a elevilor, capabile de discernământ și de spirit critic, apte să-și argumenteze propriile opțiuni, dotate cu sensibilitate estetică, având conștiința propriei identități culturale și manifestând interes pentru varietatea formelor de expresie artistică.

Potrivit planurilor-cadru de învățământ în vigoare, pentru specializarea învățător-educatoare, din cadrul liceului vocațional, profil pedagogic, **la clasa a XII-a**, disciplinei *literatura pentru copii* îi este alocată **o oră pe săptămână în trunchiul comun**.

Structura programei pentru disciplina de învățământ *literatura pentru copii* este următoarea:

- Competențe generale;
- Valori și atitudini;
- Competențe specifice și conținuturi asociate acestora;
- Recomandări privind conținuturile învățării;
- Sugestii metodologice.

COMPETENȚE GENERALE

1. Utilizarea corectă și adecvată a limbii române în diferite situații de comunicare
2. Folosirea modalităților de analiză tematică, structurală și stilistică în receptarea diferitelor texte literare și nonliterare pentru copii
3. Argumentarea scrisă și orală a unor opinii în diverse situații de comunicare

VALORI ȘI ATITUDINI

- Cultivarea interesului pentru lectură, a plăcerii de a citi și a gustului estetic în domeniul literaturii pentru copii
- Stimularea gândirii autonome, reflexive și critice în raport cu diversele mesaje receptate
- Formarea unor reprezentări culturale privind valorile estetice ale literaturii pentru copii
- Cultivarea unei atitudini pozitive față de comunicare și a încrederii în propriile abilități de comunicare
- Dezvoltarea interesului pentru comunicarea interculturală

COMPETENȚE SPECIFICE ȘI CONȚINUTURI

1. Utilizarea corectă și adecvată a limbii române în diferite situații de comunicare

Competențe specifice	Conținuturi
1.1. Aplicarea cunoștințelor de limbă în studiul și în interpretarea textelor accesibile copiilor	Texte literare / nonliterare accesibile copiilor Norme ortografice, ortoepice și de punctuație Unități morfosintactice și lexico-semantice
1.2. Folosirea adecvată a strategiilor de comunicare orală în expunerea unor opinii/ comentarii pe marginea textelor accesibile copiilor	Exprimarea opiniei, monolog, conversație, dezbatere Tehnica întrebărilor și a răspunsurilor Tehnica răspunsului pregătit Pronunțarea nuanțată (ton, pauză, intonație etc.)
1.3. Folosirea adecvată a tehnicilor de redactare și de documentare	Analiză, comentariu, sinteză, paralelă, eseu structurat și nestructurat Sens denotativ, sensuri conotative Fișe de lucru, folosirea internetului în scopul documentării

2. Folosirea instrumentelor de analiză tematică, structurală și stilistică în receptarea diferitelor texte literare și nonliterare

Competențe specifice	Conținuturi
2.1. Identificarea particularităților literaturii pentru copii	Conceptul de literatură pentru copii Specificul literaturii pentru copii Genuri și specii literare accesibile copiilor de vârstă preșcolară și școlară mică
2.2. Recunoașterea și analiza principalelor componente de ordin structural și de limbaj specifice creației populare și folclorului copiilor	Creația populară: folclorul literar și folclorul literar al copiilor Specii ale liricii populare (doina, cântecul de leagăn, colindul, sorcova, Plugușorul, etc.) Specii ale epicii populare: balada, legenda, basmul, snoava Folclorul copiilor (cântece - formulă, cântece - recitative, numărători - ludice, frământări de limbă, cântece de joc, păcăleli) – prezentare generală
2.3. Analiza principalelor componente de structură, de compoziție și de limbaj specifice textului narativ	Genul epic. Particularități: - construcția subiectului - compoziția textului (incipit, final, episoade/secvențe narative, tehnici narative) - personaje – tipuri de personaje, modalități de caracterizare a personajului Specii ale genului epic accesibile copiilor: fabula, legenda, balada, basmul, snoava, povestirea, schița, romanul
2.4. Identificarea și analiza principalelor componente de structură și de limbaj specifice textului dramatic	Teatrul pentru copii. Particularități: subiect, compoziție, modalități de caracterizare a personajelor, limbajul personajelor, notațiile autorului etc.

Competențe specifice	Conținuturi
2.5. Identificarea și analiza elementelor de compoziție și de limbaj în textul poetic	Genul liric. Caracteristici: titlul, incipit, motiv, leitmotiv, tropi, elemente de prozodie, etc. Teme accesibile copiilor: - poezia religioasă - poezia despre copilărie - poezia despre natură și viețuitoare - poezia despre patrie și eroi etc.

3. Argumentarea în scris sau oral a unor opinii în diverse situații de comunicare

Competențe specifice	Conținuturi
3.1. Susținerea argumentată a unui punct de vedere într-o discuție	Tehnica argumentării Întrebări relevante și răspunsuri adecvate contextului comunicării Rolul elementelor nonverbale: privire, gestică, mimică, etc.
3.2. Elaborarea unei argumentări scrise pe o temă dată	Construcția discursului argumentativ Redactare de texte (eseu, comentariu, analiză)
2.6. Identificarea și valorificarea valențelor formative ale textelor literare	Analiza unor texte cu bogate valențe instructiv-educative

RECOMANDĂRI PRIVIND CONȚINUTURILE ÎNVĂȚĂRII

Programa pentru disciplina *literatura pentru copii* urmărește studierea principalelor genuri și specii literare, accesibile preșcolarilor și școlărilor mici. Modul de prezentare a conținuturilor permite profesorilor să identifice soluțiile optime pentru organizarea parcursului didactic (modalitatea de corelare a conținuturilor, ordinea abordării acestora, structura unităților didactice).

Se vor studia **minimum 15 texte literare**.

În alegerea textelor, se va ține seama de următoarele criterii generale: accesibilitate, atractivitate, valoare, varietatea autorilor selectați, volumul de lecturi propuse pe parcursul întregului an școlar în raport cu timpul disponibil.

Se recomandă studiul integral al textelor de mici dimensiuni, recurgându-se la fragmente doar în cazul speciilor literare de mari dimensiuni.

În selectarea textelor, se vor avea în vedere autori consacrați din literatura română și universală. Profesorii pot să lărgescă numărul de texte propuse pentru studiu sau să recurgă la alte texte.

Programa oferă sugestii, cu titlul de exemplificare menite să ajute opțiunile profesorilor.

1. Creația populară.

Se va studia **minimum 1 text**

Sugestii:

Legenda: *Condeiele lui Vodă, Babele* etc.;

Basmul: *Greuceanu, Tinerețe fără bătrânețe și viață fără de moarte, Prâslea cel voinic și merele de aur*, etc.;

Snoava: *Ciclul lui Păcală*

2. Creația cultă.

a. Genul epic.

Se vor studia minimum **9 texte**

Sugestii:

Fabula: Grigore Alexandrescu – *Câinele și cățelul*; Jean de La Fontaine – *Greierele și furnica* etc.;

Legenda: Vasile Alecsandri – *Legenda rândunicăii*, *Legenda ciocârliei*, Călin Gruia – *Povestea florii-soarelui*, Alexandru Mitru – *Legendele Olimpului*, Dimitrie Bolintineanu – *Muma lui Ștefan cel Mare*, *Preda Buzescu* etc.;

Basmul: Mihai Eminescu – *Făt-Frumos din lacrimă*; Ion Creangă – *Fata babei și fata moșneagului*; Barbu Ștefănescu-Delavrancea – *Neghiniță*, Saint-Exupéry – *Micul prinț*; Frații Grimm – *Albă ca zăpada*; Charles Perault – *Scufița Roșie*, Vladimir Colin – *Fata de fum*; etc.

Snoava: Petre Dulfu – *Isprăvile lui Păcală*, Ioan Slavici – *Păcală în satul lui* etc.;

Povestirea și schița (se vor studia pe criteriul tematic)

Povestiri și schițe despre viețuitoare: Emil Gârleanu – *Căprioara*, *Gândăcelul*; Ioan Alexandru Brătescu-Voinești – *Moartea lui Castor*, *Privighetoarea*, *Puiul*, *Minunea*; Ion Agârbiceanu – *File din cartea naturii*; Hans Christian Andersen – *Povestea lebedelor*, *Rățușca cea urâtă*, *Privighetoarea* etc.;

Povestiri și schițe despre copilărie: Mihail Sadoveanu – *Dumbrava minunată*; I.L.Caragiale – *D-l. Goe...*, *Vizită...*, *Bubico*; Octav Pănuș – *Iedul cu trei capre*; Hans Christian Andersen – *Degețica*, *Mica sirenă*, *Fetița cu chibriturile*; Barbu Ștefănescu-Delavrancea – *Bunicul*, *Bunica* etc.;

Povestiri și schițe care evocă trecutul istoric: Eusebiu Camilar – *Stejarul din Borzești*; Ion Creangă – *Moș Ion Roată și Unirea*, *Moș Ion Roată și Cuza Vodă*; Dumitru Almaș – *Buzduganul cu trei peceți* etc.;

Romanul pentru copii și despre copii: Ion Creangă – *Amintiri din copilărie*; Ionel Teodoreanu – *La Medeleni*; Cezar Petrescu – *Fram*, *ursul polar*; Constantin Chiriță – *Cireșarii*; Radu Tudoran – *Toate pânzele sus*; Charles Dickens – *David Copperfield*, *Oliver Twist*; Mark Twain – *Tom Sawyer*, *Aventurile lui Huckleberry Finn*; Hector Malot – *Singur pe lume*, Daniel Defoe – *Robinson Crusoe*; Jonathan Swift – *Călătoriile lui Gulliver*; Jack London – *Colț Alb*; Rudyard Kipling – *Cartea junglei*, *A doua carte a junglei*, Jules Verne – *20.000 de leghe sub mări*, *Castelul din Carpați*, Michael Ende – *Poveste fără sfârșit* etc.

b. Genul liric

Se vor studia minimum **4 poezii** aparținând unor teme diferite

Sugestii:

Poezia religioasă: Mihai Eminescu – *Rugăciune* etc.;

Poezia despre copilărie: George Coșbuc – *Iarna pe uliță*; Tudor Arghezi – *Cântec de adormit Mitzura*, *Buruieni*, *Mărțișoare*, Ana Blandiana – *Întâmplări din grădina mea*, *Alte întâmplări din grădina mea*, *Întâmplări de pe strada mea*; Nina Cassian – *Între noi, copiii*; etc.;

Poezia despre natură și viețuitoare: Vasile Alecsandri – *Bradul*, *Miezul iernei*, Lucian Blaga – *Cărăbușul de aramă*, Tudor Arghezi – *Zdreanță*, *O furnică*; George Topârceanu – *Rapsodii de toamnă*, *Balada unui greier mic*; George Coșbuc – *Povestea găștelor*, *Mășișorii*; Elena Farago – *Cățelușul șchiop*, *Gândăcelul*, *Motanul pedepsit*, *Bondarul leneș* etc.;

Poezia despre patrie și eroi: Lucian Blaga – *Părinții*; Ioan Nenițescu – *Țara mea*; Vasile Alecsandri – *Sergentul*, *Peneș Curcanul* etc.;

c. Teatrul pentru copii

Se va studia minimum **1 text**.

Sugestii: Victor Eftimiu – *Înșir' te mărgărite*; Vasile Alecsandri – *Sânziana și Pepelea* etc.

SUGESTII METODOLOGICE

Profesorii vor lua ca reper nevoile reale ale elevilor și specificul studiului literaturii pentru copii la profilul pedagogic, specializarea educatori/învățători., adaptându-și demersurile didactice în funcție de acestea. Finalitățile disciplinei se realizează eficient prin centrarea pe procesul învățării, pe activitatea elevului. De aici, necesitatea de a pune accent pe activitățile didactice de tip formativ și performativ, care presupun implicare și interacțiune în rezolvarea unor sarcini de învățare concrete. În activitatea la clasă, profesorii vor respecta programa școlară și vor folosi manualele ca instrumente de lucru flexibile și adaptabile nevoilor concrete ale grupului de elevi cu care lucrează. Profesorii au libertatea de a selecta atât metodele pe care le consideră cele mai adecvate pentru atingerea finalităților vizate, cât și temele și textele pentru studiu.

Pentru sugestii și exemple de activități de învățare, se va consulta volumul *Ghid metodologic. Aria curriculară Limbă și comunicare. Liceu*, București, Editura Aramis, 2002, elaborat de Consiliul Național pentru Curriculum.

O eficiență sporită a învățării poate fi asigurată și prin diversificarea tipurilor de evaluare aplicate în procesul didactic. Este recomandabil ca profesorii să folosească în mod adecvat scopurilor educaționale toate tipurile de evaluare: evaluare inițială, evaluare continuă și evaluare sumativă; evaluare de proces, de produs și de progres. De asemenea, pentru a-i motiva pe elevi, se vor folosi metode și instrumente complementare de evaluare: observarea sistematică a comportamentului elevilor, investigația, referatul, proiectul, portofoliul, autoevaluarea. Pentru exemple și sugestii, se va consulta volumul *Ghid de evaluare. Limba și literatura română*, București, Editura Aramis, 2001, elaborat de Serviciul Național de Evaluare și Examinare.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

- *** *Antologia basmului cult*, Vol. II., Editura pentru Literatură, București, 1968;
- *** *Antologia descântecelor populare românești*, Editura “Grai și suflet – Cultura Națională”, București, 1998;
- *** *Antologie de lirică populară românească*, Editura Minerva, București, 1980;
- *** *Antologie de literatură populară*, Vol. I, Poezia, Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1953;
- *** *Balade populare românești*, Editura pentru Literatură, București, 1964;
- *** *Dicționar de idei literare*, Editura Academiei R.S.R., 1976 ;
- *** *Dicționar de termeni literari*, Ed. Academiei, București , 1976;
- *** *Din legendele românilor*, Ed. Ion Creangă, București, 1990;
- *** *Ghicitori*, Editura Minerva, București, 1991;
- *** *Istoria literaturii române*, vol. I - 1964, II - 1968, III - 1973, Ed. Academiei, București;
- *** *Meșterul Manole*, Studiu, antologie și note de Maria Cordoneanu, Editura Eminescu, București, 1980;
- *** *Mîndră floare-i norocu: Doine și cîntece*, Editura Minerva, București, 1980;
- *** *Miorița: balade păstorești*, Editura Minerva, București, 1974;.
- *** *Miorița: balade populare*, Editura Cartex 2000, București, 2004;
- *** *Proverbe și ghicitori*, Editura Ion Creangă, București, 1973;

Alecsandri, Vasile – *Poezii populare ale românilor*, Editura pentru Literatură, București, 1966;
Amzulescu, Al. – *Repere și popasuri în cercetarea poeziei populare*, Ed. Minerva, București, 1989;
Andrei, Al. – *Valori etice în basmul fantastic românesc*, Societatea literară “Relief românesc”, București, 1979;
Angheliescu, Mircea; Ionescu, Cristina; Lăzărescu, Gheorghe – *Dicționar de termeni literari*, Editura Garamond, București, f.a.;
Bîrlea, Ovidiu - *Folclorul românesc*, Vol.I-II., Editura Minerva, București, 1983;
Călinescu, George – *Estetica basmului*, E.P.L., București, 1965;
Călinescu, George – *Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent*, Ed. Minerva, București, 1980;
Chevalier, Jean ; Gheerbrant, Alain - *Dicționar de simboluri*, vol. I-III, Ed. Artemis, 1995 ;

Costea, Octavia ș.a. – *Literatura pentru copii*, manual pentru clasa a XIII-a - școli normale, EDP, București, 1995;

Crăciun, Gheorghe – *Introducere în teoria literaturii*, Ed. Magister, București, 1997;

Eliade, Mircea – *Aspecte ale mitului*, Ed. Univers, București, 1978;

Eliade, Mircea, *De la Zalmoxis la Ghenghis-Han. Studii comparative despre religiile și folclorul Daciei și Europei Orientale*, Traducere de Maria și Cezar Ivănescu, Ed. Humanitas, 1995 ;

Gheorghe, Gabriel – *Proverbele românești și proverbele lumii romanice: studiu comparativ*, Editura Albatros, București, 1986;

Ghiță, Gh. ; Fierăscu, C. – *Dicționar de terminologie poetică*, Ed. a II-a, Ed. Ion Creangă, 1974 ;

Goia, Vistian – *Literatura pentru copii și tineret*, Editura Napoca Star, Cluj-Napoca, 2000 ;

Hobana, Ion - *Literatura de anticipație*, Editura Eminescu, București, 1986 ;

Kernbach, Victor - *Dicționar de mitologie generală*, Postfață de Gh. Vlăduțescu, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1989 ;

Manolescu, Nicolae - *Arca lui Noe. Eseu despre romanul românesc*, vol. I-III, Editura Minerva, București, 1980, 1981, 1983;

Marino, Adrian - *Dicționar de idei literare*, vol.I (A-G), Editura Eminescu, 1973;

Negrilă, Iulian - *Literatura pentru copii*, Editura Multimedia, Arad, 1996 ;

Nițu, George – *Elemente mitologice în creația populară românească*, Ed. Albatros, București, 1988;

Papadima, Ovidiu - *Literatura populară română: Din istoria și poetica ei*, Editura pentru Literatură, București, 1968;

Papahagi, Tache - *Poezia lirică populară*, Editura pentru Literatură, București, 1967;

Parfene, Constantin – *Literatura în școală*, EDP, București, 1977;

Parfene, Constantin – *Teorie și analiză literară*, Ed. Științifică, București, 1993;

Pascadi, I. – *Nivele estetice*, Ed. Academiei, București, 1972;

Pop, Mihai; Ruxăndoiu, Pavel – *Folclorul literar românesc*, EDP, București, 1995;

Propp, V.I. – *Rădăcinile istorice ale basmului fantastic*, Ed. Univers, , 1973;

Propp, V.L. - *Morfologia basmului*, Traducere de Nicolae Roșianu, prefață de Radu Niculescu, Editura Univers, București, 1970 ;

Roșianu, Nicolae - *Stereotipia basmului*, Editura Univers, București, 1973 ;

Stoica, Cornelia; Vasilescu, Eugenia – *Literatura pentru copii*, manual pentru clasa a XII-a – școli normale, EDP, București, 1995;

Șăineanu, Lazăr – *Basmele române*, Ed. Minerva, București, 1978;

Vulcănescu, Romulus – *Mitologie română*, Ed. Academiei, București, 1997.